

8.april 2016

Kommentarer til de skriftlige indlæg fra Det Miljøøkonomiske Råds medlemmer i *Økonomi og Miljø, 2016*.

Af formandskabet for Det Miljøøkonomiske Råd, Michael Svarer, Lars Gårn Hansen, Carl-Johan Dalgaard og Torben Tranæs.

Baggrund og overordnede kommentarer

Nogle af Det Miljøøkonomiske Råds medlemmer har efterspurgt en tilbagemelding på deres skriftlige kommentarer, som trykkes i *Økonomi og Miljø*. Formandskabet vil hermed gerne give en tilbagemelding på udvalgte temaer og problemstillinger i kommentarerne fra rådets medlemmer. Formandskabet vil gerne igen i år takke alle rådets medlemmer for de mange kommentarer og overvejelser, som er kommet frem i de skriftlige kommentarer.

Der er til alle kapitler nogle rådsmedlemmer, som har efterspurgt grundigere og/eller bredere analyser. Som eksempler efterspørgers i kapitlet om luftforurening, at der var blevet set grundigere på behovet for regulering af landbruget og trafikken, og i forbindelse med kapitlet om værdien af statistisk liv bliver efterlyst en grundig vurdering af andre nøgletal, som anvendes i samfundsøkonomiske analyser. Vi takker for disse og andre forslag.

Det er dog nødvendigt at lave en afvejning mellem behandlingsdybde/behandlingsbredde for hvert emne og antallet af problemstillinger, der er mulighed for at se på, givet de ressourcer der er til rådighed. I årets rapport har vi tre emner, hvor der går rimeligt i dybden. Hvis man skal gå endnu mere i dybden/bredden med nogle emner, vil det ikke være muligt at tage tre emner op. Formandskabet synes som udgangspunkt, at det er vigtigt både at komme i dybden og behandle flere forskellige emner i de miljøøkonomiske rapporter. Det gør det nødvendigt, at der også foretages afgrænsninger af, hvor bredt hvert emne kan behandles.

Kapitel I: Værdi af statistisk liv

I kapitlet vurderes det, om den værdi af statistisk liv, der i dag anvendes i Danmark i samfundsøkonomiske cost-benefit-analyser, har den rette størrelse. Det konkluderes, at den nuværende værdi på 18 mio. kr. er klart for lav, og det anbefales, at værdien hæves til 31 mio. kr. Konklusionen er dels baseret på en ny empirisk undersøgelse for Danmark (hypotetisk værdisætningsundersøgelse foretaget ved spørgeskemaundersøgelse) og dels baseret på gennemgang af tidligere danske og udenlandske undersøgelser af værdien af statistisk liv.

En stor del af rådsmedlemmerne tilslutter sig anbefalingen om, at der er behov for en højere værdi af statistisk liv i Danmark. Det gælder f.eks. for alle de fagligt udpegede særlig sagkyndige i rådet, som har kommenteret på kapitlet.

Den nye empiriske undersøgelse i kapitlet og flertallet af udenlandske undersøgelser er baseret på den såkaldte hypotetiske værdisætningsmetode, hvor respondenter spørges om deres betalingsvillighed for (små) risikoreduktioner. Flere rådsmedlemmer giver udtryk for, at der er usikkerhed forbundet med disse metoder, og at det f.eks. er svært at svare på sådanne spørgsmål. Mange respondenter har således ikke kunne medtages i analyserne, fordi de giver svar, som ikke er konsistente med respondentens tidligere svar eller tolkes som ”protestbud”.

Enkelte medlemmer af rådet efterspørger flere følsomhedsanalyser i kapitlet. Der er præsenteret en række følsomhedsanalyser i et baggrundsnotat, som er tilgængelig via www.dors.dk. Her fremgår det bl.a., at hvis alle nulbud medtages (dvs. også de nulbud, som ud fra gængse kriterier er karakteriseret som protestbud), så vil værdien af statistisk liv blive på 27 mio. kr. (i stedet for 31 mio. kr.).

Der er så vidt muligt søgt at tage hånd om usikkerhederne ved undersøgelsen præsenteret i kapitlet ved brug af ”best-practise” ved udformningen af spørgeskemaet. Som det også fremgår af kapitlet, er der dog ingen tvivl om, at der generelt er usikkerhed forbundet med sådanne typer af undersøgelser. Formandskabets anbefaling om at hæve værdien af statistisk liv til 31 mio. kr. er derfor ikke kun baseret på den nye empiriske analyse præsenteret i kapitlet. Der er udført to tidligere danske undersøgelser af værdien af statistisk liv, som finder værdier af statistisk liv i nogenlunde same størrelsesorden (gennemsnittet af disse to undersøgelser er 31 mio. kr., dvs. helt samme værdi, som fundet i den nye undersøgelse præsenteret i rapporten). Hvis man overfører værdier fra metaanalyser af studier i andre lande (korrigeret for forskelle i indkomstniveau) fås typisk værdier, som er lidt højere. Disse metaanalyser er baseret på mere end 400 estimater af værdien af statistisk liv fra tidligere undersøgelser.

Enkelte rådsmedlemmer efterspørger yderligere diskussion/analyser både i forhold til værdien af statistisk liv (hvor der f.eks. gås i dybden med forskellige dødsårsager som luftforurening versus dødsfald i trafikken) og i forhold til andre af de nøgletal, der

anvendes i samfundsøkonomiske cost-benefit-analyser. Formandskabet har noteret sig disse forslag.

Nogle tiltag påvirker især risikoen for ældre, som har en lavere restlevetid end den gennemsnitlige befolkning. Her er det ofte kutyme at beregne en værdi af tabte leveår, som er baseret på en værdi af statistisk liv. I kapitlet anbefales denne tilgang, fordi den sikrer konsistens mellem værdien af statistisk liv og værdien af tabte leveår. Indirekte medfører dette, at værdien af liv for en ældre person er lavere end værdien af liv for en yngre. Der gives i en af kommentarerne udtryk for, at man med denne anbefaling er gået fra betalingsvillighed (anvendt til værdien af statistisk liv) til et mere normativt standpunkt om, hvad værdien af liv bør være for ældre i forhold til yngre. Det foreslås i kommentaren, at værdien af leveår ideelt set bør baseres på værdisætningsundersøgelser, som fokuserer på værdien af leveår i stedet på værdien af liv.

Formandskabet er enig i, at anbefalingen vedrørende værdien af leveår i højere grad er baseret på en vurdering. Det er dog ikke formandskabets opfattelse, at der i litteraturen er konsensus om den teoretiske og empiriske sammenhæng mellem værdien af statistisk liv, alder og værdien af leveår (dette er søgt beskrevet i afsnit I.2 i rapporten). Formandskabet kan i princippet godt tilslutte sig synspunktet om, at værdien af leveår bør baseres på undersøgelser, som spørger ind til værdien af leveår. Der er dog endnu kun foretaget ret få af sådanne undersøgelser internationalt og der er metodiske udfordringer ved disse, jf. afsnit I.4. Formandskabet har derfor vurderet, at dette er et for spinkelt grundlag til at opgøre værdien af leveår. Formandskabet finder dog under alle omstændigheder, at det er vigtigt, at der er en form for konsistens mellem opgørelsen af værdien af statistisk liv og værdien af leveår. Ellers kan man risikere, at man vil få to forskellige resultater af cost-benefit-analyser afhængig af, om man opgør risikoændringer som statistisk liv eller statistiske tabte leveår.

Nogle rådsmedlemmer argumenterer imod at hæve værdien af statistisk liv så meget, som formandskabet lægger op til. Et argument for dette er, at en værdi af statistisk liv på 31 mio. kr. er højere end i vores nabolande. Formandskabet er ikke enig i, at dette er et godt argument for, at de 31 mio. kr. er for højt. En værdi af statistisk liv for Danmark bør afspejle danskeres betalingsvillighed og indkomstniveau. Desuden er de lavere værdier fra nogle af vores nabolande baseret på noget ældre undersøgelser. Et andet argument er, at fordi der er stor usikkerhed ved opgørelsen af værdien af statistisk liv, så bør man ikke hæve værdien så meget, som formandskabet anbefaler. Formandskabet er heller ikke enig i dette argument. Usikkerhed tilsiger, at de 31 mio. kr. kan være for lavt såvel som for højt. Usikkerhed er ikke i sig selv et argument for at lægge sig fast på en lavere værdi. Som beskrevet i rapporten tilsiger beregninger af livsindkomst også, at den nuværende værdi er klart for lav.

Endelig gives der i enkelte kommentarer udtryk for, at der er behov for en nærmere afklaring før en evt. revision af værdien af statistisk liv indarbejdes i danske myndigheders samfundsøkonomiske cost-benefit-analyser. Formandskabet finder

imidlertid, at der med kapitlet er tilvejebragt et meget grundigt grundlag for at hæve værdien af statistisk liv i Danmark.

Kapitel II: Luftforurening

I det andet kapitel foretages en vurdering af, om den nuværende danske regulering af luftforureningen er hensigtsmæssig. I kapitlet konkluderes bl.a., at den europæiske regulering af luftforureningen har været relativ succesfuld og overordnet synes at lægge vægt på en omkostningseffektiv tilgang. Danmark bør dog arbejde for endnu mere ambitiøse aftaler om reduceret luftforurening. Det konkluderes også, at de nuværende danske afgifter på svovl og NO_x (efter den besluttede nedsættelse af NO_x-afgiften) er for lave set i forhold til de afledte helbredsomkostninger mv. Endelig foretages en analyse af luftforureningen fra brændeovne. Her konkluderes det, at der er en stor samfundsøkonomisk gevinst ved regulering af udledningen fra brændeovne. Det foreslås derfor at indføre differentierede afgifter på brugen af brændeovne (ved hjælp af temperaturmåler, som kan registrere, om en brændeovne anvendes). Alternativt kan der indføres et forbud mod de mest forurenende typer brændeovne. Det vil også give en betydelig samfundsøkonomisk gevinst.

I kapitlet indgår helbredsomkostninger ved luftforurening beregnet med DCE's EVA-model. Helbredsomkostningerne er opdateret med de højere anbefalede værdier af liv og leveår fra kapitel 1. I kommentarerne til kapitlet efterspørges en beskrivelse af helbredsomkostningerne med de nuværende lavere værdier af statistisk liv og leveår. Formandskabet kan her henvise til baggrundsnotater, der er tilgængelige på www.dors.dk. I disse findes beregninger af de afledte helbredsomkostninger både med de værdier af statistisk liv og leveår, som oprindeligt indgår i EVA modellen og med de højere værdier af statistisk liv og leveår.

Flere rådsmedlemmer efterspørger en grundigere behandling af andre effekter som f.eks. luftforureningens skader på natur og miljø, samt andre afledte sideeffekter ved tiltag over for luftforurening. Formandskabet er enig i, at det ville have været relevant med en opgørelse af værdien af afledte negative effekter på natur, miljø mv. ved luftforurening. Disse effekter indgår imidlertid ikke i de tilgængelige modeller for konsekvenserne af luftforurening. Nogle af disse effekter er formentlig vanskelige at kvantificere og værdisætte. Formandskabet finder det dog relevant, at få sådanne effekter kvantificeret og værdisat.

Det anføres også i kommentarerne, at det kunne have fremgået klarere i forbindelse med nogle af anbefalingerne, at andre eksterne effekter ikke indgår. Formandskabet gør i den forbindelse opmærksom på, at der er en overordnet (kvalitativ) beskrivelse af afledte effekter på natur og miljø. Det nævnes også eksplicit i kapitlet (f.eks. side 133), at det

giver et underkantskøn for den optimale regulering, at effekter på f.eks. natur og miljø ikke er medtaget.

Luftforurening er grænseoverskridende. Det rejser spørgsmålet om, hvordan afgifter på luftforurening bør fastsættes i en ramme, hvor der er et nogenlunde hensigtsmæssigt internationalt system, som fastlægger nationale udledningsgrænser. I princippet er et internationalt aftalesystem ikke nødvendigt, hvis alle lande pålægger afgifter på luftforurening svarende til summen af de indenlandske og udenlandske skader ved udledning. Dette kan dog ikke forventes at ske uden internationale aftaler. I EU-regi er det formentlig svært at nå til enighed om afgiftssystemer på tværs af lande. De nuværende aftaler er i hvert fald bundet op på langsigtede udledningslofter. Lofterne er forskellige fra land til land, og sigter mod at undgå den free-riding, som der ville være i fravær af en international aftale (som anført ovenfor anbefaler formandskabet, at Danmark arbejder for endnu skrappe internationale aftaler). Givet denne internationale aftaleramme anbefaler formandskabet, at afgifterne sættes, så de afspejler de indenlandske eksterne omkostninger og hæves udover dette, hvis det er nødvendigt for at leve op til de aftalte udledningsgrænser for Danmark.

Nogle rådsmedlemmer er enige i dette princip for fastlæggelse af grønne afgifter med den givne internationale aftale ramme. Andre mener, at afgifterne i Danmark bør udformes, så de også inddrager eksterne effekter i nabolande. Formandskabet fastholder imidlertid sin anbefaling.

Nogle rådsmedlemmer giver udtryk for, at afgifterne også bør tage hensyn til konkurrenceevne, og at man bør undgå afgifter, som giver konkurrenceforskelle. Formandskabet mener ikke, at det er hensigtsmæssigt at tage højde for konkurrenceforskelle i en situation, hvor der også i vores nabolande – i kraft af de internationale aftaler – foretages regulering.

Der er i kapitlet foretaget en overordnet analyse af, om der er for lidt regulering af brændeovne, landbrug og trafik i forhold til helbredsomkostningerne fra luftforurening. Resultater fra denne analyse er en af årsagerne til, at der i kapitlet er foretaget nærmere beregninger af reguleringen af brændeovne. Nogle rådsmedlemmer giver udtryk for, at resultaterne for landbruget risikerer at blive tolket i retning af, at der ikke er behov for mere regulering af landbrugets bidrag til luftforureningen. Formandskabet skal understrege, at dette er en forkert tolkning af resultaterne, da den pågældende analyse alene kan påvise underregulering, jf. s. 133, 138 og 143.

Flere rådsmedlemmer hilser det velkomment, at der er lavet en grundig analyse af gevinsterne ved forskellige typer regulering af brændeovne. Nogle medlemmer hæfter sig dog ved, at der kan være udfordringer ved at implementere den foreslåede afgift på grund af f.eks. administrative udfordringer, tekniske udfordringer, håndhævelse og administrative omkostninger. Formandskabet er opmærksomme på, at der skal foretages en yderligere udredning af, hvordan afgifter eller alternativ forbud mod de mest

forurenende brændeovne kan implementeres i praksis, og hvor høje de administrative omkostninger er. I analyserne indgår imidlertid et skøn for de administrative omkostninger ved reguleringen. Selv med et væsentligt højere skøn for de administrative omkostninger vurderes der stadig at være en betydelig samfundsøkonomisk gevinst ved differentierede afgifter. Hvis de administrative omkostninger er væsentlig højere, eller den foreslåede regulering alligevel ikke er praktisk mulig, vil et forbud mod de mest forurenende brændeovne være et godt alternativ, som også vil give en væsentlig samfundsøkonomisk gevinst.

Kapitel III: Danmark fossilfri 2050

Det afsluttende kapitel belyser de samfundsøkonomiske konsekvenser af at blive fossilfri, hvor der tages udgangspunkt i det såkaldte vindscenarie for energiforsyningen i 2050, som er udarbejdet af Energistyrelsen. Det konkluderes i kapitlet, at dette vil medføre en stigning i energiomkostningerne på 16 mia. kr., hvilket leder til en samfundsøkonomisk omkostning svarende til ca. 0,5 pct. af BNP i 2050. Der argumenteres også for, at dansk indsats bør fokusere på ikke-kvotesektoren, da danske indsatser i kvotesektoren ikke mindsker den samlede udledning fra kvotesektoren, som er fastlagt på EU-niveau af antallet af udstedte kvoter.

Nogle rådsmedlemmer roser emnevalget, men der er også flere, som stiller spørgsmål ved relevansen af beregningerne, idet der ses på en situation, hvor EU ikke fører en mere ambitiøs klimapolitik end i dag, mens Danmark går enegang og bliver fossilfri. En sådan beregning af enegang kritiseres for at være urealistisk. Formandskabet mener på den anden side, at det ville have været mindre relevant at analysere omkostningerne for Danmark i en situation, hvor EU også fører en ambitiøs klimapolitik. I dette tilfælde vil Danmark ikke have et valg om, hvorvidt Danmark skal følge EU, og det virker derfor mindre relevant at belyse omkostningerne i dette tilfælde. Nogle rådsmedlemmer mener, at kapitlet godt kunne være klarere formidlet, og at der var gjort mere ud af at redegøre for de gjorte antagelser. Formandskabet tager denne kritik til efterretning, og er generelt helt enig i, at det er vigtigt, at kapitlerne er klart formidlet.

Analysen har karakter af en statisk komparativ analyse. Flere rådsmedlemmer giver udtryk for, at det havde været interessant at få belyst den optimale vej mod fossilfrihed, herunder hvad de nuværende lave priser på fossile brændsler betyder for omstillingen. Følsomhedsberegninger i afsnit III.4 illustrerer, at lave priser på fossile brændsler gør omstillingen til fossilfrihed dyrere/vanskeligere. Der er dog som påpeget ikke kigget på stien frem mod 2050, men formandskabet mener, at dette ville være en relevant analyse. Det tilgængelige modelapparat muliggjorde imidlertid ikke en sådan dynamisk analyse

Formandskabet anbefaler at fokusere den danske indsats i ikke-kvotesektoren, hvis man ønsker at reducere den globale udledning af CO₂. Denne anbefaling afspejler, at danske indsatser i kvotesektoren ikke mindsker den samlede udledning fra kvotesektoren, som er fastlagt på EU-niveau af antallet af udstedte kvoter. Nogle rådsmedlemmer støtter dette synspunkt, mens andre i deres kommentarer giver udtryk for, at kvotesystemet er brudt sammen på grund af for mange kvoter, og at indsatser i kvotesektoren derfor alligevel har en gavnlig effekt på udledningen af CO₂. Formandskabet mener, at så længe, der er en positiv pris på CO₂-kvoter, er det udtryk for, at der er virksomheder, der er villige til at betale for at få lov til at udlede CO₂. Det giver ikke meget mening, at virksomheder betaler for at købe kvoter, hvis de ikke enten har tænkt sig at bruge dem – eller har tænkt sig at sælge dem til nogle andre, der har tænkt sig at bruge dem. Den samlede udledning er givet af det samlede antal kvoter. Ikke nødvendigvis i det enkelte år, fordi kvoterne kan gemmes, men samlet over tid.

Formandskabet mener ikke, at det er logisk konsistent at konkludere, at en lav kvotepris er udtryk for, at omsættelige CO₂-kvoter er et dårligt instrument. Kvotesystemet sikrer en omkostningseffektiv CO₂-reduktion givet antallet af udstedte kvoter, som igen afspejler et politisk ambitionsniveau. Det er vigtigt at skelne mellem om kvotesystemet er et godt instrument (det er det), og om dette gode instrument bruges mere eller mindre ambitiøst. Formandskabet har i forskellige sammenhænge advokeret for, at noget af det mest effektive, der kan gøres i klimapolitikken, er at reducere antallet af kvoter.

Nogle rådsmedlemmer udtrykker bekymring over, om omkostningerne ved fossilfrihed undervurderes, f.eks. fordi der ikke er medtaget tilpasnings- og virkemiddelomkostninger. Andre giver udtryk for, at beregningen potentielt undervurderer den teknologiske udviklingen indenfor vedvarende energi, og dermed overdriver omkostningerne ved fossilfrihed, samt at den store usikkerhed ikke gør det meningsfyldt at forsøge at belyse omkostningerne ved den pågældende målsætning. Formandskabet er enig i, at der er meget stor usikkerhed ved at beregne omkostninger på en målsætning 35 år ud i fremtiden. Dette er også understreget i kapitlet. Men når man laver langsigtede målsætninger af den type, så er det også relevant at søge at opgøre de samfundsøkonomiske effekter, selv om det er behæftet med usikkerhed. Antagelser om teknologiudvikling er baseret på gængse teknologifremskrivninger i de såkaldte teknologikataloger udarbejdet af Energistyrelsen. Andre antagelser om fremtidige brændsels- og kvotepriser er baseret på det Internationale Energiagentur. Pågældende antagelser er imidlertid usikre, og der er i kapitlet udført en række følsomhedsanalyser for at belyse vigtigheden af forskellige antagelser.

Det anføres i en kommentar, at formandskabet overvurderer omkostningerne, fordi der tages udgangspunkt i Energistyrelsens vindscenarie, hvor der overvejende bruges havvind i stedet for landvind, som vurderes for billigere, hvorved scenariet ikke er den billigste måde at blive fossilfri på. Formandskabet oplyser, at rammen for analysen har været at bygge videre på allerede tilgængelige scenarier for fremtidens energisystem i 2050, og det er valgt at tage udgangspunkt i det såkaldte vindscenariet, der af flere

vurderes at være et naturligt referencescenarie.. Det fremgår dog i afsnit III.4 og tilhørende dokumentationsnotat, at der er billigere scenarier for fossilfrihed i 2050. En række følsomhedsscenarier illustrerer endvidere, at det både kan blive væsentlig billigere og væsentlig dyrere at blive fossilfri i 2050. Det er dog naturligvis vigtigt, at gøre omstillingen så billig som mulig og ikke lægge sig fast på f.eks. havvind, hvis landvind samfundsøkonomisk er billigere.

I analysen af de øgede energiomkostninger er der set nærmere på energiomkostningerne for forskellige energitjenester. For nogle energitjenester forventes omstilling til fossilfrihed at være økonomisk rentabelt i 2050. For andre energitjenester vil der være en meromkostning ved at blive fossilfri, fordi det er dyrere at producere pågældende energitjeneste uden fossile brændsler. I opgørelsen af de øgede energiomkostninger ved at blive fossilfri er alene medtaget omkostningerne ved at omlægge energitjenester, hvor det ikke økonomisk kan betale sig at blive fossilfri. I et par af kommentarerne argumenteres der for, at man burde fratække gevinsten ved at blive fossilfri for de energitjenester, hvor det økonomisk kan betale sig at omlægge til fossilfrihed. En sådan beregning ville give en mindre omkostning ved at blive fossilfri. Formandskabet mener imidlertid, at det er mere retvisende alene at medtage omkostningerne for de energitjenester, hvor omstillingen ikke kommer af sig selv, fordi det økonomisk kan betale sig. Dette giver et mere reelt billede af omkostningen ved at nå målsætningen.

I en af kommentarerne fremføres det synspunkt, at det er metodisk inkonsistent, at det i kapitlet på den ene side antages, at EU ikke øger sine klimaambitioner. og på den anden side samtidig antages, at der fortsat er et kvotesystem i 2050. Formandskabet er ikke enig i, at dette er inkonsistent. I grundscenariet antages det netop, at der ikke gennemføres yderligere tiltag i omverdenen, herunder EU. Men det betyder netop, at man fastholder og viderefører den nuværende regulering. Hvis EU opgiver kvotesystemet (uden at sætte noget andet i stedet) ville det jo betyde en direkte svækkelse af ambitionsniveauet. Det ville være en antagelse, der med rette ville kunne kritiseres.

Der fremføres endvidere i samme kommentar, at formandskabet har regnet på en gevinst ved CO₂-reduktioner på 450 kr. pr. ton uden at forklare, hvor denne værdi stammer fra. I kommentaren gives udtryk for, at man i stedet burde anvende en værdi på 580 kr. pr. ton fra et amerikansk studie. Det er imidlertid beskrevet i kapitlet, at gevinsten på 450 kr. pr. reduceret ton kan opfattes som et gennemsnit af klimagevinsten pr. reduceret ton, som det selvsamme studie angiver i 2015 og 2050. Der argumenteres også i rapporten for, at man bør anvende en værdi mellem gevinsten i 2015 og 2050, fordi overgangen til fossilfrihed må antages at ske gradvist frem imod 2050. Det understreges under alle omstændigheder i rapporten, at gevinsterne ved CO₂-reduktion er meget vanskelige at opgøre. Derfor er vist følsomhedsberegninger for klimagevinster pr. ton reduceret CO₂ på 100 kr. og 1.000 kr.

Det fremføres også i samme kommentar, at der er graverende faktuelle fejl i kapitlet. Der nævnes to eksempler. Som det første eksempel nævnes, at der helt i starten af kapitlet er skrevet, at klimaaftalen fra COP21 indebærer, at temperaturstigningen skal holdes ”under 2 grader”. Dette betegnes i kommentaren som en graverende fejl, da der i aftaleteksten fra COP21 står, at temperaturstigningen skal holdes ”et godt stykke under 2 grader”, og at man vil iværksætte tiltag til at begrænse temperaturstigningen til under 1,5 grader. Formandskabet gør opmærksom på, at det i den udvidede beskrivelse af COP21 aftalen klart fremgår, at man i aftalen skal stræbe efter at holde temperaturstigningen under 1,5 grader, jf. s. 187, hvilket jo er et godt stykke under 2 grader.

Som det andet eksempel nævnes, at der i beskrivelsen af en række af EU’s 2030 mål er udeladt ordet ”mindst”. Som eksempel står der i diskussionsoplægget, at ”for 2030 har EU et mål om at reducere drivhusgasudledningerne med 40 pct...” hvor det ifølge kommentaren i stedet skulle stå ”for 2030 har EU et mål om at reducere drivhusgasudledningerne med mindst 40 pct...”. Formandskabet synes, at det er svært at misforstå (når ordet ”mindst” ikke medtages), at der er tale om minimumsmål.¹

¹ I den endelige rapport er det for en god ordens skyld understreget, at de angivne reduktionsmål har karakter af minimumsmål, mens ”under to grader” er erstattet ”et godt stykke under to grader”.